

Muzyka współczesna i jej miejsce w świecie

Scenariusz lekcji dla szkół ponadgimnazjalnych, odc. 3/7

Materiały:

- film z cyklu *Muzykoteka szkolna* dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych, odcinek 3 pt. [Gdzie szukać muzyki?](#)
- prezentacja multimedialna
- nagrania następujących utworów:

- Gérard Grisey *Partiels*

- Gérard Grisey *Berceuse z Quatre chants pour franchir le seuil*

- Tristan Murail *Désintegrations*

- Rytis Mažulis *Sybilla*

- Francisco López *Untitled #249*

- Richard Barrett *Codex xi*

- Salvatore Sciarraino *Violin caprices*

- wydruki repertuaru kilku/kilkunastu polskich filharmonii (dostępne na ich stronach internetowych)

Przebieg lekcji:

1. SLAJD NR 1, 2 Projektacja filmu *Muzykoteki*

2. Miejsce muzyki współczesnej w dzisiejszym świecie

- Prosimy uczniów, by przypomnieli sobie rozgrywające się w filmie sceny w sklepach płytowych. Czy wynikało z nich, że muzyki współczesnej jest tam na półkach dużo? Czy utwory, których słuchali młodzi ludzie, były kompozycjami współczesnymi? **SLAJD NR 3** Odpowiedź na obydwie pytania brzmi: nie. Zachęcamy uczniów, by zwrócili uwagę na ten fakt podczas swojej najbliższej wizyty sklepie płytowym (realnym bądź wirtualnym).
- Przeprowadzamy badanie dotyczące obecności muzyki współczesnej w polskich filharmoniach **SLAJD NR 4**. Uczniów dzielimy na kilkuosobowe grupy, każdej wręczamy wydruk programu (repertuaru) którejś z polskich filharmonii, np. na bieżący miesiąc. Zadaniem uczniów będzie wyłowienie z programu nazwisk kompozytorów współczesnych (na potrzeby tego ćwiczenia ustalamy, że chodzi o twórców działających w II połowie XX wieku i później). Z pewnością w wielu przypadkach będą mieć wątpliwości (wówczas służy im pomoc), prosimy jednak o wyeliminowanie przynajmniej tych najbardziej znanych nazwisk (Mozart, Beethoven, Czajkowski, Brahms, Mahler). Prosimy również o policzenie wszystkich wymienionych w repertuarze utworów. Wyniki poszczególnych grup zapisujemy na tablicy: nazwiska odnalezionych w programach kompozytorów współczesnych wraz z liczbą wykonywanych utworów (nie jest wykluczone, że liczba ta wyniesie zero) i, dla porównania, liczba wszystkich utworów wymienionych w danym programie. Prosimy uczniów o skomentowanie wyników. Czy, ich zdaniem, jest to sytuacja normalna?
- Wyjaśniamy uczniom, że w dawnych wiekach podczas koncertów grywano prawie wyłącznie muzykę współczesną (i to zwykle najnowszą) **SLAJD NR 5**. Dlaczego zmieniło się to tak radykalnie? Czy coś się stało z samą muzyką czy ze słuchaczami? Na ile istotnym czynnikiem jest radykalność brzmieniowa niektórych kompozycji współczesnych? Dyskusja.
- Gdzie w takim razie można obecnie spotkać muzykę współczesną? Wspólnie z uczniami próbujemy odpowiedzieć na to pytanie:

- niszowe czasopisma („Glissando”) i strony internetowe

- festiwale muzyki współczesnej **SLAJD NR 6.**

- Pytamy uczniów, czy pamiętają nazwy najważniejszych festiwali muzyki współczesnej, które pojawiły się w filmie **SLAJD NR 7.** Jeśli nie, przypominamy: Warszawska Jesień, Sacrum Profanum (do 2011 r. w Krakowie), Musica Electronica Nova (Wrocław). Przypominamy również słowa Jana Topolskiego, że festiwal to szczególne spotkanie, rodzaj święta, oderwanie od codzienności. Prędzej czy później trzeba jednak wrócić do owej codzienności, czyli do prawie całkowitej nieobecności muzyki nowej w otaczającej nas przestrzeni muzycznej. Czy nieobecności zasłużonej?

3. Główne nurty muzyki najnowszej **SLAJD NR 8**

Proponujemy teraz uczniom krótki przegląd najważniejszych nurtów muzyki współczesnej. Zaznaczamy, że będziemy mówić o zjawiskach najbardziej liczących się w muzyce dzisiejszej.

- Spektralizm: w swej najprostszej formie stara się uczynić słyszalnym to, co zwykle ukryte – alikwoty, czyli tony składowe dźwięku, tworzące niezwykle brzmiące szeregi o spektrum dźwięków bogatszym niż to, które oferuje klawiatura. Nurt powstały w Paryżu w latach 70. XX wieku do dziś fascynuje i inspirowane nowe pokolenia kompozytorów. Prezentujemy przykłady muzyczne z twórczości Gérarda Griseya i Tristana Muraila.
- Mikrotonowość (eksploatowana również przez spektralistów): posługiwanie się interwałami mniejszymi niż najmniejsza odległość między klawiszami fortepianu, dźwiękami niemożliwymi do wydobywania na tym instrumencie (bez przestrajania). Prezentujemy przykład muzyczny z twórczości Rytisa Mażulisa.
- Muzyka elektroakustyczna: tworzona z udziałem dźwięków wygenerowanych przez komputer bądź inne urządzenia, lub/i nagranych – jedne i drugie ulegają zwykle daleko idącym przetworzeniom. Możliwości tworzenia muzyki w ten sposób są praktycznie nieskończone, to dziedzina wciąż intensywnie się rozwijająca. Prezentujemy przykład dźwiękowy z twórczości Francisco Lópeza.
- Nowa złożoność: muzyka o bardzo skomplikowanym przebiegu, często wielowarstwowa i brutalistyczna w brzmieniu. Prezentujemy przykład z twórczości Richarda Barretta.
- Rozszerzone techniki instrumentalne (był to również przykład właśnie wysłuchany): poszukiwanie nowych brzmień wydobywanych z tradycyjnych instrumentów. Prezentujemy przykład z twórczości Salvatore Sciarrina.

4. Refleksje końcowe

- Dyskusja na temat wysłuchanych utworów – pytamy uczniów, co sądzą o takiej muzyce, jak im się podobała i czy chcieliby poznać więcej tego typu utworów.
- Pytamy uczniów, co, ich zdaniem, mogłoby wpłynąć na większą obecność muzyki nowej w naszej przestrzeni muzycznej – czy mają jakieś pomysły?

Anna Pęcherzewska-Hadrych

Załączniki:

- 1) Prezentacja - do pobrania [tutaj](#)